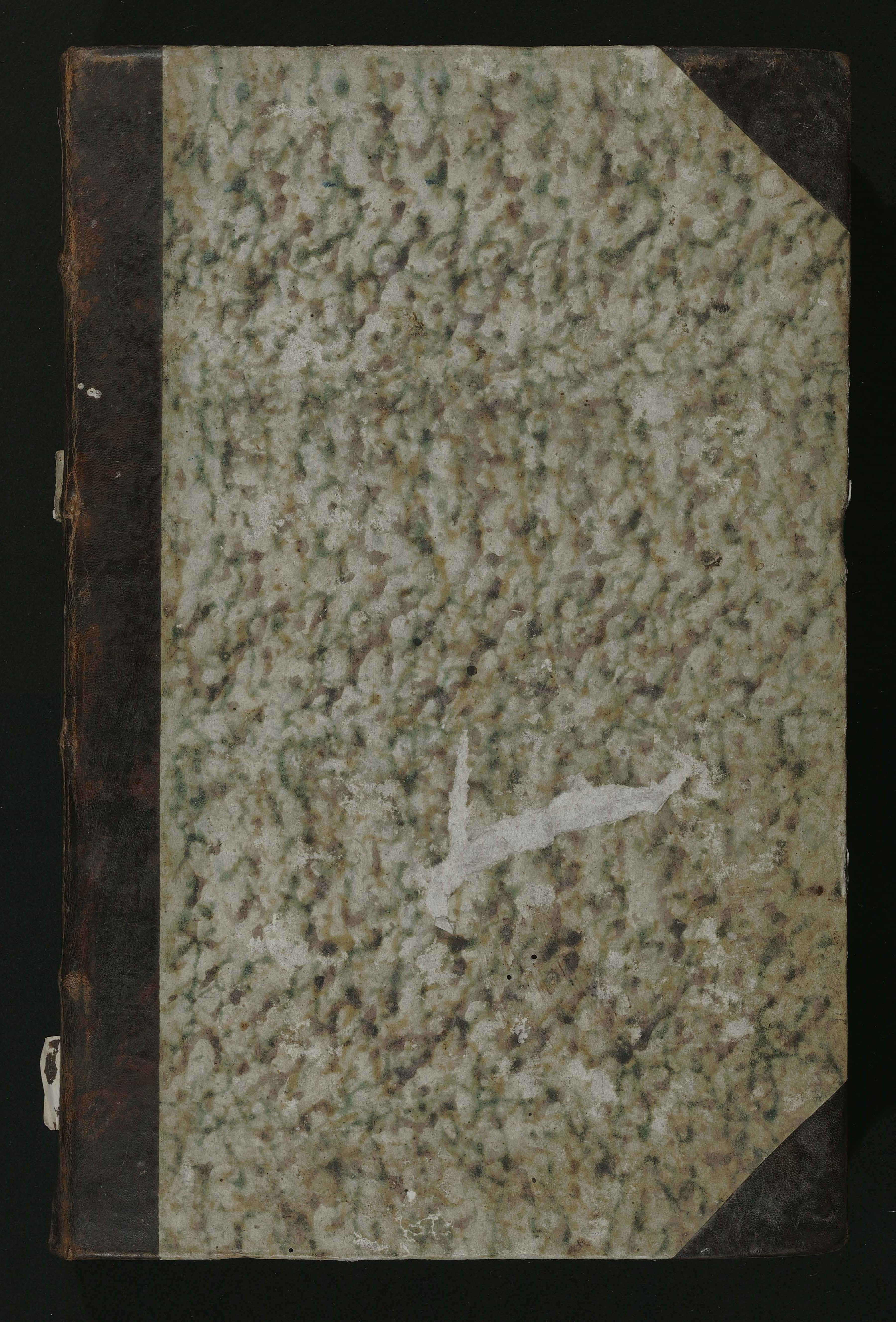
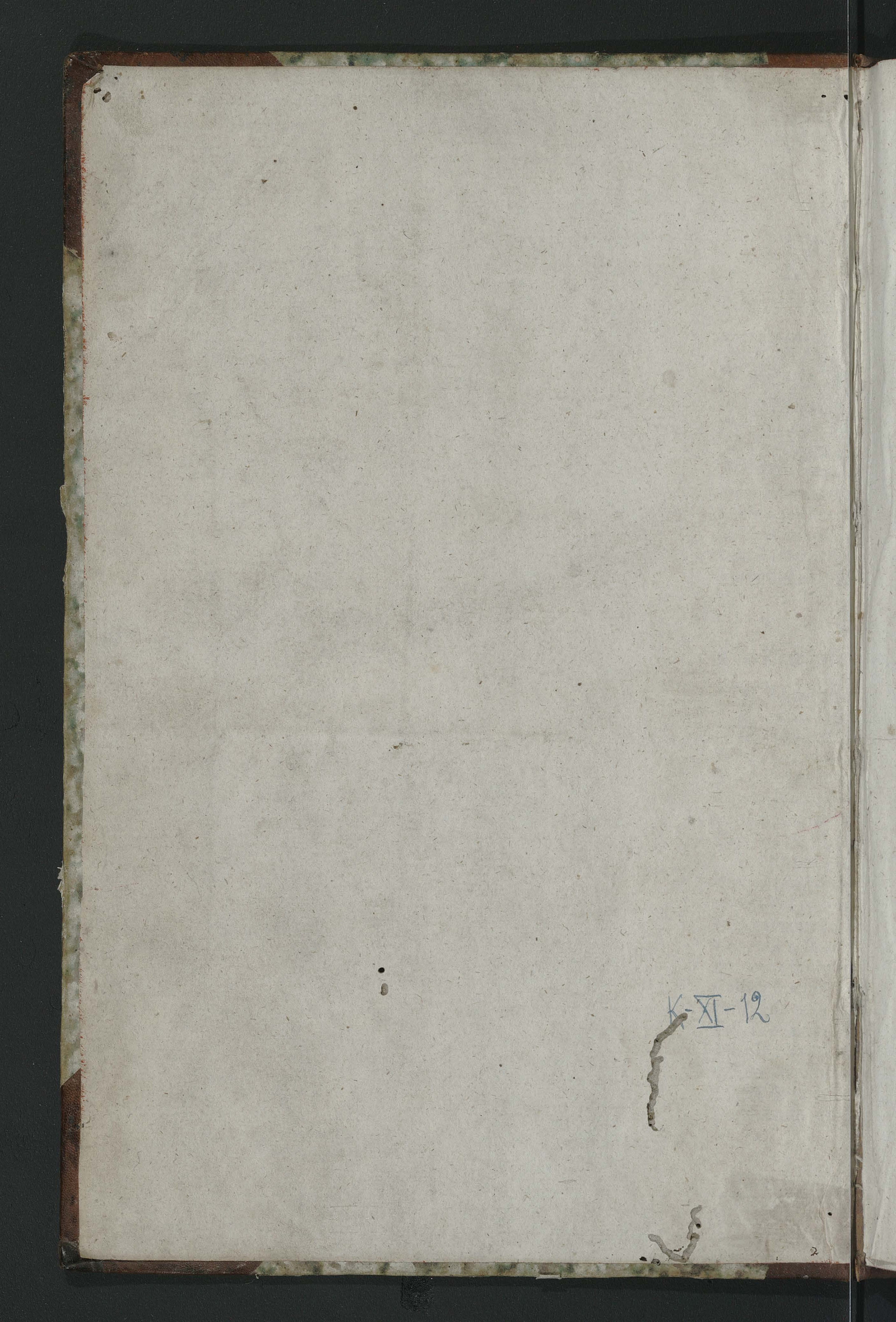
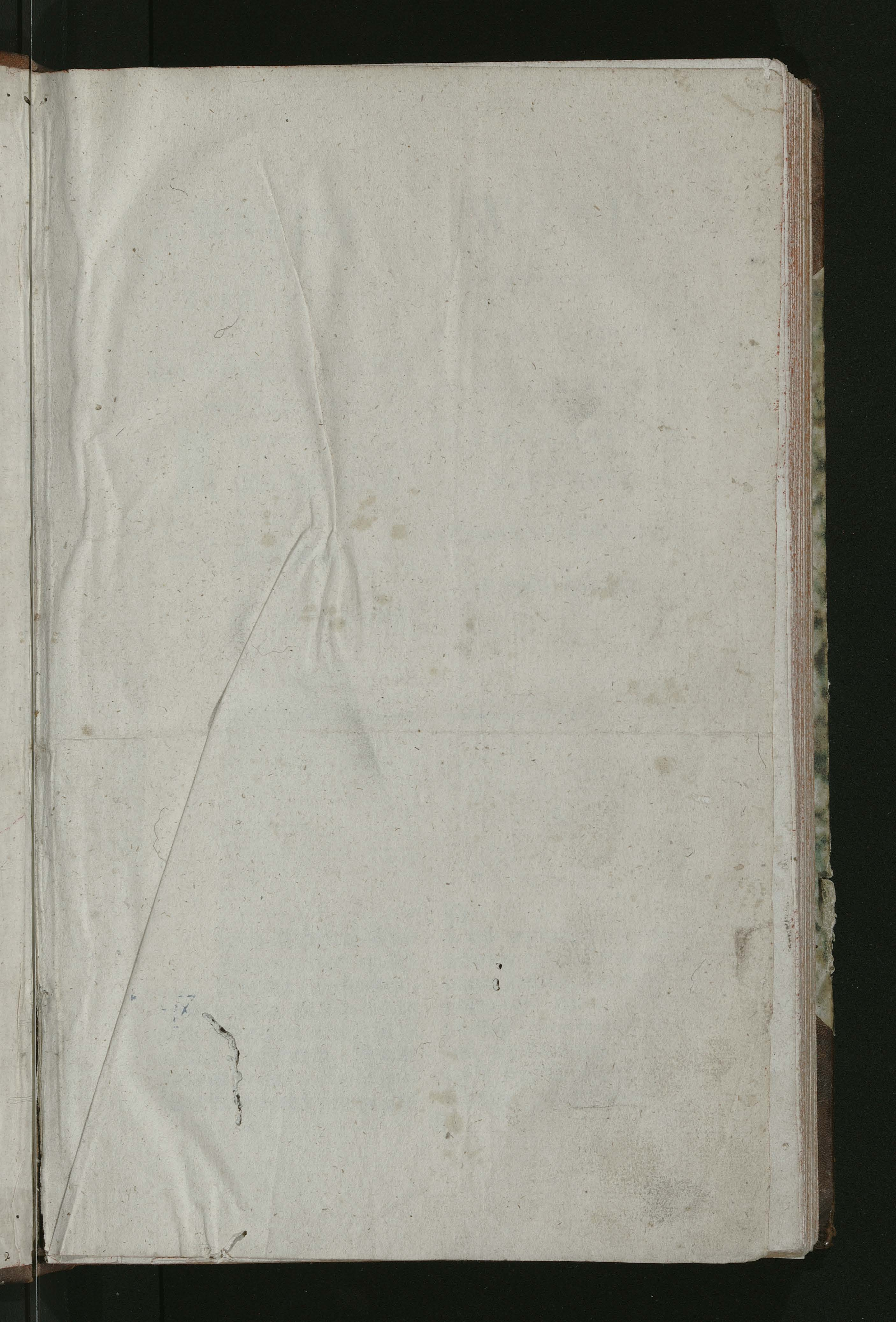
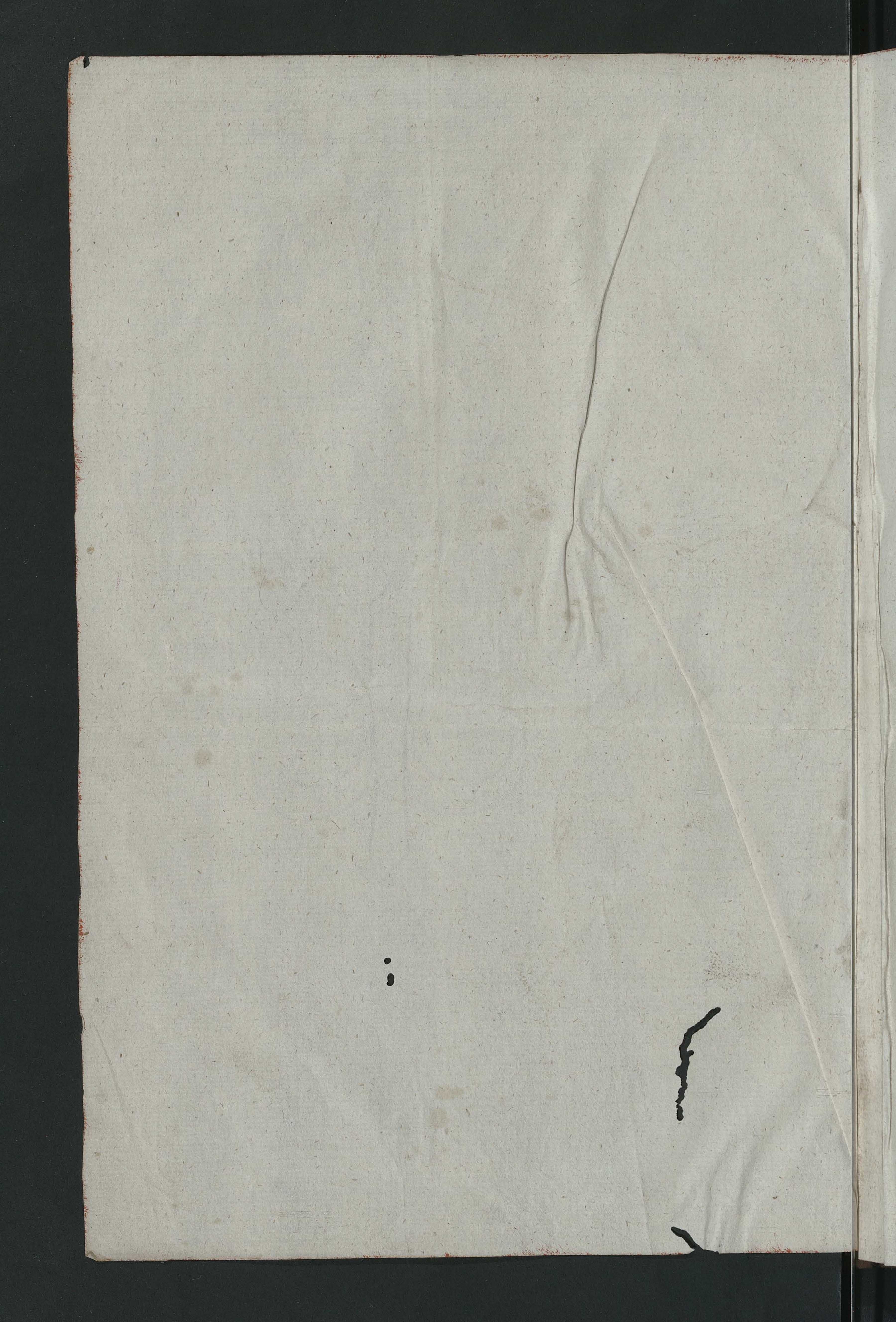

Wir Franz der Zweyte, von Gottes Gnaden erwählter römischer Kaiser, zu allen Zeiten Mehrer des Reichs, König in Germanien, zu Hungarn, Böheim, Galizien und Lodomerien ꝛc. Erzherzog zu Oesterreich, Herzog zu Burgund und zu Lothringen, Großherzog zu Toskana ꝛc. ꝛc.

MY FRANCISZEK WTÓRY Z BOŻEY ŁASKI OBRANY CESARZ RZYMSKI, PO WSZYSTKIE CZASY POMNOŻYCIEL RZESZY, KROL NIEMIEC, WĘGIER, CZECH, GALICYI Y LODOMERYI, ARCY-XIĄŻE AUSTRYI, XIĄŻE BURGUNDYI Y LOTHARYNGII, WIELKI XIĄŻE TOSKANSKI, ETC ETC.

Eben dieselben Grundsätze, welche bereits Unsere Vorfahren glorwürdigsten Andenkens bewogen haben, die Leibeigenschaft zuerst in Ihren böhmischen und österreichischen Erblanden, und in

Te same zasady które iuż nieśmiertelney pamięci Przodków Naszych pobudziły, do uchylenia niewolniczego poddaństwa nayprzód w Naszych Czeskich i Austryackich dzie-

der Folge auch in den unter den Namen von Galizien und Lodomerien den österreichischen Erbstaaten einverleibten Provinzen aufzuheben, bestimmen Uns nunmehr auch Unseren westgalizischen Unterthanen einen gleichen Beweis Unserer Aufmerksamkeit auf ihren gemeinschaftlichen Wohlstand dadurch zu geben, daß Wir von nun an die Leibeigenschaft auch in Unserer Provinz Westgalizien hiemit gänzlich aufheben, und sie in eine gemässigte Unterthänigkeit verändern. Dieser Veränderung zu Folge

dzicznych Kraiach, a potém także w Prowincyach pod imieniem Galicyi i Lodomeryi do dziedziczno-Austryackich Państw wcielonych, skłaniaią Nas teraz do dania Naszym Zachodnio-Galicyiskim Poddanym równego dowodu Naszey baczności o ich powszechne dobro przez to, iż poddaństwo niewolnicze odtąd także w Naszey Prowincyi Galicyi Zachodniey niniyszemi zupełnie znosiemy, i oneż w poddaństwo umiarkowane zamieniamy. Stosownie do takowey odmiany

§. 1.

Steht jedem Unterthan frey, von der Herrschaft hinwegzuziehen, und sich nicht allein irgend anderswo in Westgalizien, sondern auch in anderen Unseren Erbstaa-

§. 1.

Wolno iest każdemu poddanemu, wynieść się z Dominium, i nie tylko gdzie indziey w Galicyi Zachodniey, ale też i w innych Naszych Państwach

ten

ten niederzulassen, oder sonst Dienst und Erwerbung zu suchen. Zur Erhaltung der allgemeinen Ordnung aber sind bei dem Abzuge von einem, und der Niederlassung an dem andern Orte folgende Vorschriften zu beobachten.

dziedzicznych osieść, lub wreszcie szukać służby i zarobku. Dla utrzymania iednak powszechnego porządku zachowane bydź maią w czasie wynoszenia się z iednego mieysca, a osiadania na drugim następuiące przepisy.

Um von einem Dominium in ein anderes, oder auch von einem Kreise in den andern zu übersiedeln, ist die Einwilligung der eigenen Grundobrigkeit zureichend, um welche aber derjenige, welcher abziehen will, sich gehörig zu melden hat. Dafern aber die Uibersiedlung in ein anderes, es sey konskribirtes, oder nicht konskribirtes Erbland geschehen soll, muß die Bewilligung der Landesstelle eingeholet werden.

Chcąc z iednego Dominium przenieść się do innego, albo też z iednego Cyrkułu do drugiego, pozwolenie własney Zwierzchności gruntowey iest dostatecznym, o które zamyślaiący się wynieść, przyzwoicie zgłosić się ma. Jeżeliby zaś przeniesienie się do innego iakiego dziedzicznego kraiu czy to Konskrypcyi podległego, czy nie nastąpić miało, musi pozwolenie od Rządu Kraiowego bydź zasiągnione.

Das Ansuchen geschieht für den Unterthan von der Grundobrigkeit mittels des Kreisamtes, und ist in diesem Falle noch besonders das Zeugniß von der künftigen Obrigkeit des Uibersiedlers über dessen hinlänglichen Nahrungsstand beizubringen.

Prożbę za poddanym wnieść ma Zwierzchność gruntowa przez Urząd Cyrkularny, i okazać w tym razie osobno ieszcze zaświadczenie od przyszłey przenoszącego się Zwierzchności względem dostatecznego onegoż sposobu wyżywienia się.

Die Grundobrigkeit ist jedem, der von ihrer Herrschaft abziehen, und sich anderswo niederlassen will, den Entlaßschein unverweigerlich zu ertheilen, und solchen nebst einem Passe auf ungestempeltem Papier unentgeltlich auszufertigen schuldig: wovon sie dann von Fall zu Fall das Werbbezirkskommando zu verständigen hat.

Zwierzchność iest obowiązana każdemu, chcącemu się wynieść z iey Dominium, i osieść gdzie indziey, zaświadczenie odprawy nie odwłócznie napisać, i takowe wraz z paszportem na niestemplowanym papierze bezpłatnie wydać: o czym za każdym razem Werbunkową Dystryktu Komendę uwiadomić ma.

Unterthanen, die Bauerngründe, es seyn erkaufte oder unerkaufte, besitzen, und sol-

Poddani, chłopskie grunta czy to kupione, czy niekupione posiadaiący, i

che verlassen wollen, sind verpflichtet, der Obrigkeit vorher darauf einen andern tauglichen Landwirth zu stellen.

oneż opuścić chcący, są obowiązani, Zwierzchności wprzód innego zdatnego na nie Gospodarza postawić.

Sollte über die Tauglichkeit des Landwirths sich ein Anstand äussern, so ist darüber durch das Kreisamt zu entscheiden, welches überhaupt auch in allen anderen Fällen, wo eine Obrigkeit Entlaßscheine ohne hinlängliche Ursache verweigerte, von Amtswegen einzugehen, und dieselbe entweder zur Ertheilung des Entlaßscheines anzuhalten, oder solchen selbst auszufertigen hat.

Gdyby względem zdatności gospodarza trudność iakowa zachodziła, ta w tey mierze przez Cyrkuł roztrzygnioną bydź ma, który w powszechności także we wszystkich innych przypadkach, w którychby Zwierzchność zaświadczeń odpraw bez dostateczney przyczyny odmawiała, z Urzędu weyść, i onęż albo do dania zaświadczenia odprawy przynaglić, albo takowe sam wydać powinien.

§. 2.

Die Grundobrigkeit, auf deren Herrschaft ein Uibersiedler sich niederlassen will,

§. 2.

Zwierzchność gruntowa, w którey Dobrach przenoszący się osieść

hat von dem Ankömmling stets die Beibringung des Entlaßscheines zu verlangen, und, wenn er damit nicht versehen wäre, dieses sogleich dem Kreisamte anzuzeigen, damit nach vorhergegangener Erhebung der Umstände der ohne Entlaßschein Entwichene entweder an seine Obrigkeit zurückgeliefert, oder sonst mit einer angemessenen Strafe beleget werde.

Grundobrigkeiten, die diese Vorschrift zu beobachten unterlassen, haben nicht nur der vorigen Obrigkeit alle auf die Auffindung des ohne Entlaßschein abgezogenen Unterthans etwa verwendeten Kosten zu ersetzen, sondern unterliegen noch einer verhältnißmässigen Geldstrafe zur Polizeykasse.

chce; żądać ma zawsze od przychodnia zaświadczenia odprawy, a gdyby takowym nie był opatrzony, donieść o tym natychmiast Urzędowi Cyrkularnemu, ażeby, za poprzedzaiącym wybadaniem okoliczności bez zaświadczenia odprawy zbiegły od swey Zwierzchności albo na powrót przystawiony, albo też przyzwoicie ukarany był.

Zwierzchności zachowanie tego przepisu zaniedbaiące, nie tylko przeszłey Zwierzchności wszelkie na wyszukanie poddanego, który się bez zaświadczenia odprawy wyniósł, łożone koszta powrócić powinny, ale ieszcze podpadaią proporcionalney karze pieniężney do Kassy Policyiney.

§. 3.

§. 3.

Jedem Unterthan steht frey, sich zu verehlichen, ohne andere Verbindlichkeit, als daß er seiner Obrigkeit davon die Anzeige macht, und von derselben darüber einen Meldzettel erhebt. Die Obrigkeit hat den angesuchten Meldzettel binnen 3 Tagen von der geschehenen Anmeldung, unter Strafe von 12 Dukaten unentgeltlich, und ohne Weigerung zu verabfolgen, oder dafern besondere Ursachen zur Verweigerung eintreten, solche in der eben bestimmten Frist dem Kreisamte anzuzeigen, welches nach gepflogener Untersuchung den ohne zureichenden Grund verweigerten Meldzettel selbst auszufertigen haben wird.

§. 3.

Każdemu poddanemu wolno ieſt żenić się, bez innego obowiązku, iak że o tym Zwierzchności swey oznaymić, i od niey wziąść na to kartę zgłoſzenia się musi. Zwierzchność żądaną kartę w przeciągu 3 dni od naſtąpionego zgłoszenia się pod karą Czerw. zło. 12. bezpłatnie, i bez ociągania się wydać, albo ieżeliby oſobliwsze przyczyny do odmówienia zachodziły, takowe w czasie dopiero oznaczonym Urzędowi Cyrkularnemu donieść ma, który po uczynionym roztrząśnieniu, kartę wzgłoſzenia się bez doſtateczney przyczyny odmowioną ſam napisać będzie powinien.

§. 4.

Eben so können die Unterthanen nach Wohlgefallen sich

§. 4.

Również mogą poddani podług upodobania do

auf Wissenschaften und Künste verlegen, Handwerke erlernen, sich jeder ehrbaren Beschäftigung widmen, und ihrem Erwerbe und Verdienste, wo sie ihn finden, nachgehen, ohne eines Losbriefes zu bedürfen, als welche von nun an gänzlich aufhören.

nauk i kunsztow przykładać się, rzemiosł wyuczać, chwytać się wszelkiego uczciwego zatrudnienia, nabytku swego i zarobku, gdziekolwiek go znaydą, pilnować, nie potrzebuiąc listu uwalniaiącego, gdyż te odtąd całkięm ustaią.

§. 5.

Mit der aufgehobenen Leibeigenschaft hört zugleich auch die bisherige Schuldigkeit der Unterthanen auf, der Obrigkeit im Allgemeinen Herrschafts- oder sogenannte Waisendienste zu leisten. Nur diejenigen, welche beider Eltern verwaiset sind, haben der Obrigkeit wegen der von selber unentgeltlich zu besorgenden Obervormundschaft die Waisenjahre, wo sie Herkommens sind, jedoch nicht länger, als durch drey Jahre abzudienen, wofür aber die Obrigkeiten verbunden sind, ihnen Kost und

§. 5.

Z uchylonym poddaństwem niewolniczym, ustaie zarazem do tych czas zwyczayna powinność poddanych, odbywania Zwierzchności powszechnie dworskich czyli tak zwanych usług sierocińskich. Ci tylko, ktôrzy z oboyga Rodzicow osierociałemi są, maią Zwierzchności z przyczyny opieki zwierzchniczey, bezpłatnie przez nią zawiadywaney lata sierocińskie, tam z kąd pochodzą, iednakże nie dłużey iak przez trzy lata odsługiwąć, *za co iednakże*

Klei-

Kleidung, denjenigen Waisen aber, welche das 14te Jahr erreicht haben, den nemlichen Liedlohn abzureichen, welchen andere freywillige Dienstbothen nach Beschaffenheit ihrer Dienstleistung empfangen. Inzwischen sind auch diejenigen, welche jetzt wirklich Waisendienste verrichten, und kraft dieses Patents von denselben losgesagt werden, nicht eher als nach einem halben Jahre, von dem Tage dieses kundgemachten Gesetzes an, diese Dienste zu verlassen, befugt; wogegen aber denselben ebenfalls von diesem Tage Kost und Kleidung, und bei Erreichung des 14ten Jahres der Liedlohn gebührt.

Zwierzchność iest obowiązana, onymże wyżywienie i odzienie, tym zaś sierotom, które 14. rok osiągnęły, też samą dawać płacę, iaką inni dobrowolnie służący podług gatunku swey służby odbieraią. Tym czasem nawet ci, którzy teraz istotnie posługi sierocińskie odbywaią, a na mocy tego Uniwersału od nich uwolnionemi są, nieprędzey iak w pół roku, licząc od dnia tey obwieszczoney ustawy, takowe usługi opuścić mocnemi będą: natomiast zaś onymże równie od tego dnia wyżywienie i odzież, a za osiągnieniem 14go roku płaca przynależy.

§. 6.

Übrigens, und da auch nach aufgehobener Leibeigenschaft die Unterthanen den

§. 6.

Wreszcie, gdy także po uchylonym poddaństwie niewolniczym pod-

Grundobrigkeiten zum Gehorsam und allen gesetzlichen Entrichtungen, wie entgegen die Obrigkeiten ihren Unterthanen zum Schutze verpflichtet bleiben; so werden die ersteren den Obrigkeiten sowohl alle Geld- und Naturalschuldigkeiten, als die Frohndienste (Roboten) welche die Inventarien ausmessen, auch künftig ohne Weigerung leisten, die Obrigkeiten von ihrer Seite aber sich enthalten, von ihren Unterthanen andere, oder mehrere Schuldigkeiten, als in den Inventarien ausdrücklich bestimmt sind, zu fordern; oder bei nun aufgehobener Leibeigenschaft denselben weiters solche Verpflichtungen aufzulegen, welche sie vorhin als leibeigene Menschen zu leisten gehalten waren.

dani swym Zwierzchnosciom gruntowym do posłuszeństwa, i wszelkich ustawnych opłat, iako na wzaiem Zwierzchności poddanym swoim do obrony obowiązanemi zostaią; zaczym pierwsi Zwierzchnościom wszelkie tak pieniężne i naturalne powinności, iako też pańszczyznę (robociznę) iaka inwentarzami wymierzona iest i na przyszłość bez ociągania się odbywać będą, Zwierzchności zaś z swoiey strony nie maią wymagać od poddanych swoich innych albo większych powinności nad te, które inwentarzami wyraźnie są oznaczone, albo po uchylonym teraz poddaństwie niewolniczym takowe obowiązki na nich wkładać, do których odbywania przedtym iako ludzie niewolni pomuszani byli.

Wie Wir dann gegenwärtiges Gesetz nicht nur sämt-

Która ninieysza ustawa aby iak nayściśley zacho-

lt-

lichen Obrigkeiten und Unterthanen auf das genaueste zu beobachten, sondern auch allen Unseren landesfürstlichen Behörden, über diese Beobachtung sorgfältig zu wachen, zur strengen Pflicht machen.

Gegeben in Unserer Haupt- und Residenzstadt Wien den 17ten Jäner im siebenzehnhundert neun und neunzigsten, Unserer Reiche des Römischen und der Erbländischen im siebenten Jahre.

Franz.

wana była, nie tylko wszystkim Zwierzchnościom i poddanym, ale też wszelkim Naszym Kraiowym Urzędom, aby zachowania oneyże pilnie przestrzegały surowo nakazuiemy.

Dań w Naszym głównym i rezydencyonalnym Mieście Wiedniu dnia 17go Miesiąca Stycznia Siedmset dziewięćdziesiąt dziewiątego, Panowania Naszego Rzymskiego i dziedziczno-kraiowego siódmego Roku.

FRANCISZEK.

Josephus Comes à Mailath,
Regrum Galæ & Lodæ Cancius

Ad Mandatum Sacræ Cæsareo Regiæ Majestatis proprium.
Franz Anton von Baldacci.

